

A magyar jogtörténet kutatásában egyre erőteljesebb az az irány, amely a specialitások középpontba emelésével részterületek feltárását célozza. Ennek köszönhetően mindinkább kibontakozik előttünk az, hogy a hatályos jogunkban is meghatározó szabályozási szegmensek, egy-egy, a mindennapokban nagy figyelemmel kísért, újra és újra aktualitást kapó kérdések, illetve azok megoldására vonatkozó jogi rendezés lehetőségei milyen gyökerekkel rendelkeznek. Ilyen terület a gyermekvédelemé is, amelynek szabályozástörténeti megismeréséhez járult hozzá jelentős mértékben Kovács-Szépölggyi Enikő *Veszélyeztetett gyermekek a dualizmus kori Magyarországon – Az állami gyermekvédelem jogi szabályozásának története a 19–20. század fordulóján* című doktori értekezésével.¹

Kovács-Szépölggyi Enikő a győri Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola doktorjelöltjeként 2025. február 20-án védte meg dolgozatát nyilvános vita keretében, amelyen a Bírálóbizottság elnöke Lévay Miklós (egyetemi tanár, SZE DF ÁJK), tagja Beliznai Kinga (habil. tanszékvezető egyetemi docens, ELTE ÁJK), Balogh Judit (habil. egyetemi docens, DE ÁJK) és Kelemen Roland (egyetemi docens, SZE DF ÁJK) volt.

A Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Deáktermében megtartott eljárás széles szakmai nyilvánosság előtt zajlott, amelynek első mozzanatáknak a Bírálóbizottság elnöke köszöntötte a megjelenteket, bemutatta a jelöltet, és felkérte a Titkárt, Képesy Imrét (adjunktus, SZE DF ÁJK, ELTE ÁJK) a védés menetének, illetőleg a jelölt életrajzájának ismertetésére.

Ezt követően a disszertáns témavezetője, Mezey Barna (egyetemi tanár, SZE DF ÁJK, professor emeritus ELTE ÁJK) értékelte röviden a jelölttel végzett közös munkát és a dolgozatot. A témavezető felelevenítette a tíz évvel

Megyeri-Pálffy Zoltán*

A veszélyeztetett gyermekek védelmét célzó szabályozás története

Beszámoló Kovács-Szépölggyi Enikő *Veszélyeztetett gyermekek a dualizmus kori Magyarországon – Az állami gyermekvédelem jogi szabályozásának története a 19–20. század fordulóján* című doktori értekezésének nyilvános vitájáról

korábban kezdődött szakmai együttműködést, amelynek elején Kovács-Szépölggyi Enikő még a büntetőjogra fókuszált,² s a fiataikorú elkövetőkkel kapcsolatos kutatásai³ irányították a figyelmét a gyermekekre és a gyermekvédelemre,⁴ amelynek jogtörténeti feldolgozása eddig hiányzott a kutatások palettájáról.

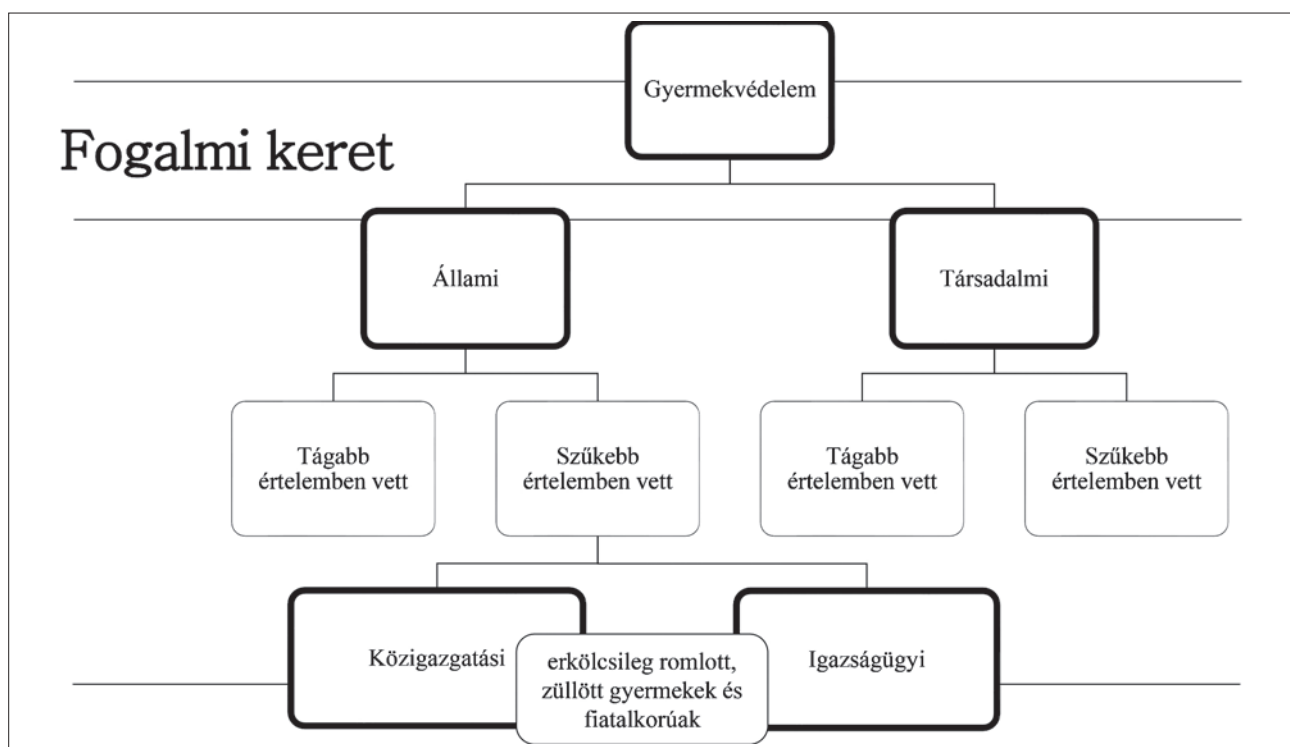
A témavezetői gondolatok után a jelölt ismertette hipotéziseit, a dolgozat súlypontjait és következtetéseit, valamint *de lege ferenda* javaslatait.⁵

A kutatás, illetve az értekezés célja a szűkebb értelemben vett állami gyermekvédelem rendszerének a

* Megyeri-Pálffy Zoltán PhD, adjunktus, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék, ORCID: 0000-0003-1366-6963

Kovács-Szépölggyi Enikő értekezésének nyilvános vitája 2025. február 20-án

A gyermekvédelem szerző által meghatározott fogalmi kerete

dualizmus kori szabályozáson keresztüli vizsgálata volt, amelyben az összefüggések keretét a közigazgatási és az igazságügyi gyermekvédelem adta. Ezek vizsgálatához szükségképpen volt a koherens fogalmi keretek megalkotása, ami elősegítette azt, hogy a bőséges forrásanyag és a jogágon átívelő szabályozás könnyebben értelmezhetővé váljon.⁶

A definíciók a dolgozat második fejezetében kaptak helyet, így „a gyermekvédelem, az állami és társadalmi gyermekvédelem, a tágabb és szűkebb értelemben vett gyermekvédelem, továbbá a szűkebb értelemben vett állami gyermekvédelem” fogalmi alapjaira ráépülhettek a további fejezetek.⁷ A harmadik fejezet a szabályozás indokoltságát, a negyedik a külföldi megoldásokat, az ötödik a közigazgatási, a hatodik az igazságügyi gyermekvédelmet, a hetedik ezek kapcsolatát vette górcső alá, míg a nyolcadik az első világháború gyermekvédelemre gyakorolt hatását. A szerző az értekezést a kilencedik fejezetben megfogalmazott gondolataival zárta.

A fejezetek felosztása is érzékelteti, de a szerző téziseiben is megfogalmazta azt, hogy milyen kérdéseket és célokat tűzött ki a kutatásában, amelyben az elsődleges és másodlagos forrásainak feldolgozása során – multidiszciplináris megközelítéssel és figyelembe véve a nemzetközi mintákat – deskriptív és kritikai módon elemezte a jogi szabályozást:

- a veszélyeztetett gyermekekre vonatkozó jogi szabályozás fogalmi rendszerének megalkotása
- a gyermekvédelem bölcséleti megalapozásának, avagy annak hiányának, illetve gyermekek mint jogalanyoknak a vizsgálata
- multidiszciplináris megközelítés alkalmazása, a külföldi minták és nemzetközi tanácskozások ma-

gyar szabályozásra gyakorolt hatásának feltérképezése

- a közigazgatási gyermekvédelem kialakulásának, a szegényüggyel való kapcsolatának, valamint az elhagyottnak nyilvánítási eljárásnak a vizsgálata
- az igazságügyi gyermekvédelem kialakulásának, illetve a javító nevelésnek a vizsgálata a gyermekek védelmével összhangban
- a közigazgatási és igazságügyi gyermekvédelem metszéspontjának feltárása
- a közigazgatási és igazságügyi gyermekvédelemnek az első világháború kitérését követően bekövetkezett változásainak bemutatása.⁸

A szerzői tézisek és eredmények ismertetését követően az opponenseket kérte fel a bizottsági elnök bírálatuk ismertetésére.

Elsőként Nagy Janka Teodóra (egyetemi tanár, PTE KTI) szólt.⁹ Kiemelte, hogy a jelölt következetesen és tervszerűen építette fel kutatását, amelyet nagy számban megjelent publikációi is tükröznek. Fontosnak tartotta, hogy a dolgozat időszerű, aktualitását mind a tudományos kutatások mai kontextusa, mind a jogfejlődés jelen időszaka is alátámasztja. Elmondta, hogy a mai strukturális problémákat a dualizmus korában lefektetett alapokhoz visszatérve lehet felfejteni, így a dolgozat ebben az összefüggésben egyfajta „történelmi diagnózisnak” tekinthető, amely „miután rámutat a gyermekvédelmi jogi szabályozás dogmatikai hiátusaira, új kutatási eredményeivel premisszákat kínálhat a szakterület jogfejlődésének jelen idejű dilemmáihoz”. Ezen túl méltatta a bíráló a dolgozat logikus és koherens szerkezeti felépítését és a jelölt „rendkívül széles körű” bibliográfiai ismeretét, tájékozottságát,

a levéltári anyag feltárását és értelmezését. Az opponens megállapította, hogy a gondos és alapos szerzői munkával született dolgozat tudományosan értékelhető új, hiteles kutatási eredményeket és szempontokat közvetít, s mindenben megfelel a doktori értekezésekkel szemben támasztott tartalmi és formai követelményeknek, s jól használható a jogtörténeti és társadalomtudományi kutatások számára.

Rigó Balázs (adjunktus, ELTE ÁJK), az értekezés mássik hivatalos bírálója,¹⁰ opponenciájában – amelynek elején stílszerűen felidézte a középkori és reneszánsz festészet kedvelt témáját, a Kisdedet karján tartó Mária alakját, az anyát, akivel a gyermekvédelem kezdődik – szintén megerősítette, hogy az értekezés a doktori követelményeknek maximálisan eleget tesz. Megkérdőjelezhetetlennek tartotta maga is a témaválasztás aktualitását és relevanciáját, s ezen túlmenően annak is hangot adott, hogy a tárgykör „szervesen illeszkedik a jelölt eddigi kutatásaiba, tanulmányainak, publikációinak, konferencia-előadásainak szerves részét, folytatását képezi”. A módszertan tudományosságának hangsúlyozása mellett példásnak nevezte továbbá a szerző irodalomkezelését, hiszen nemcsak a jog-, hanem a társadalom- és bölcsészettudományok területéről is számos forrást dolgozott fel, korabelieket és kortársakat

egyaránt. Végül kiemelte, hogy „az eredmények a továbbiakban a jogalkotás számára is tanulságul és haszonnal járhatnak”.

Az összecsengő bírálatokat követően a jelölt adott választ az opponenciákban elhangzottakra és a Bírálóbizottság által feltett kérdésre. Nézete szerint jelen korunkban is szükség mutatkozik a gyermekvédelem elméleti aspektusainak fókuszpontba emelésére, s fontosnak tartja, hogy a jogalkotási eredmények mellett hangsúlyt kell fektetni a visszajelzések becsatornázására, a gyakorlati tapasztalatok tükrében a szabályozás jövőbeni felülvizgálatára, illetve elengedhetetlennek tartja a múltbeli tapasztalatok elemzését a jelenkori szabályozás fejlesztése érdekében.

Végül, rövid tanácskozást követően, sor került az eredményhirdetésre: a Bírálóbizottság egyhangúan javasolta az egyetemi Doktori Tanácsnak, hogy Kovács-Szépvölgyi Enikőnek, magas szintű, gondolatébresztő értekezése alapján, amelyben – tudományos névumként – rámutatott a közigazgatási és igazságügyi gyermekvédelem metszéspontjára, kritikai módon elemezte azt, illetve széles kontextusba emelte a vizsgált témakört, *summa cum laude* minősítéssel ítélje oda a PhD-fokozatot.

Szívből gratulálunk!

Jegyzetek

- ¹ KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI Enikő: *Veszélyeztetett gyermekek a dualizmus kori Magyarországon – Az állami gyermekvédelem jogi szabályozásának története a 19–20. század fordulóján.* (Doktori értekezés) Győr, 2024. Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.
- ² Vö. SZÉPVÖLGYI Enikő: Közveszélyes munkakerülők a XX. századi Magyarországon és a dologház intézménye. *Diskurzus. Batthyány Lajos Szakkollégium Tudományos Folyóirata*, 2016. 1. sz. 36–48. p.; SZÉPVÖLGYI Enikő: Szigorított őrizet a magyar jogtörténetben. *Diskurzus. Batthyány Lajos Szakkollégium Tudományos Folyóirata*, 2017. 2. sz. 34–45. p.
- ³ Vö. KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI, Enikő: Die Jugendgerichtsbarkeit – als Eroberer der Rechtsgeschichte. *Journal on European History of Law*, 2022. 1. sz. 156–160. p.; KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI, Enikő: Jugendstrafrecht und Rückwirkungsverbot in Ungarn in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts. In GASSNER, Miriam – STAUDIGL-CIECHOWICZ, Kamila – NOVITSKAYA, Anna (szerk.) *Rechtssicherheit im Wandel der Zeit. II. Tagung des Jungen Netzwerks Rechtsgeschichte*. Baden-Baden, 2025. Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, 71–82. p. DOI: <https://doi.org/10.5771/9783748948643>.
- ⁴ SZÉPVÖLGYI Enikő: A szegényügy dualizmuskori rendezése, a községi illetőség jelentősége. *Jogtörténeti Szemle*, 2020. 3–4. sz. 81–88. p.; SZÉPVÖLGYI Enikő: A hadirokkantak és más hadigondozottak ellátásáról szóló törvényjavaslat országgyűlési tárgyalása. *Katonai Jogi és Hadijogi Szemle*, 2021. 4. sz. 95–114. p.; SZÉPVÖLGYI Enikő: Gondolatok az állami gyermekvédelemről szóló törvények 120. évfordulójára. In MEZEY Barna (szerk.): *Kölcsönhatások. Európa és Magyarország a jogtörténelem sodrásában.* (Jogtörténeti Értekezések 50.) Budapest, 2021. Gondolat Kiadó, 316–323. p.; SZÉPVÖLGYI Enikő: A dualizmus kori állami gyermekvédelem és a szegényügy összefüggései. *Jog Állam Politika. Jog- és Politikatudományi Folyóirat*, 2020. 3. sz. 101–116. p.; KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI Enikő: A javító nevelés mint a speciális prevenció eszköze – a jogintézmény története hazánkban és külföldön a 19–20. században. In KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI Enikő (szerk.): *Kihívások a büntetőjogi jogalkotás terepében a*

19–21. században. *Külföldi minták és nemzeti megoldások.* (Jogtörténeti Értekezések 57.) Budapest, 2022. Gondolat Kiadó, 99–112. p.; KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI Enikő: The Role of the State in Child Protection in Hungary during the Period of the Austro-Hungarian Monarchy. In TAUCHEN, Jaromir – KOLUMBER, David (szerk.): *Edge of Tomorrow. The Next Generation of Legal Historians and Romanist.* Brno, 2022. Masaryk University Press, 180–193. p. DOI: <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.P280-0156-2022-11>; KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI Enikő: Züllött, erkölcsi romlásnak kitett és kihágást elkövető gyermekek védelme Magyarországon a 20. század első két évtizedében. In BÓDINÉ BELIZNAI Kinga – GOSZTONYI Gergely (szerk.): *Jogtörténeti Parerga III. Ünnepi tanulmányok Mezey Barna 70. születésnapja tiszteletére.* Budapest, 2023. ORAC Kiadó Kft., 221–226. p.; KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI Enikő: A magyar állam szerepe az első világháborút követő külföldi gyermeküdtetésben – avagy adalékok a gyermekvonatok történetéhez. In HEIL Kristóf Mihály (szerk.): *Szemelvények a magyar emigráció történetéből.* (Jogtörténeti Értekezések 67.) Budapest, 2024. Gondolat Kiadó–Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Levéltár–MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport, 27–37. p.; KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI, Enikő: The connection between the right to education and digitalisation in the context of children’s rights. *Rechtskultur. Zeitschrift Für Europäische Rechtsgeschichte – State Roles In Modern Society And Communication Space (Sonderheft)*, 2024. 365–377. p. DOI: <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.P280-0156-2022-11>; KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI, Enikő: Children’s rights in the digital space and the role of the state in protecting children in the digital environment. *Rechtskultur. Zeitschrift Für Europäische Rechtsgeschichte – State Roles In Modern Society And Communication Space (Sonderheft)*, 2024. 379–392. p. DOI: <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.P280-0156-2022-11>; KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI Enikő: A digitális gyermekvédelem jogi keretei. In FARKAS Ádám – Kelemen Roland (szerk.): *Kibertér és biztonság egyes jogtani és államtani kérdései.* Győr, 2024. Universitas-Győr Nonprofit Kft., 337–364. p.; KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI Enikő: A hadiárvákra vonatkozó jogi szabályozás a két világháború kö-

- zötti Magyarországon. *Jogtörténeti Szemle*, 2024. 3. sz. 25–32. p. DOI: <https://doi.org/10.55051/JTSZ2024-3p25>; KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI Enikő: Elhagyottnak nyilvánítás, avagy igény az állami gyermekmenhelyek kötelékébe történő felvételre. In HEIL Kristóf Mihály (szerk.): *Az országbírói bíráskodástól a koncepciós perekig. Szemelvények egy új jogtörténész generáció kutatásaiból*. Budapest, 2024. Ludovika Egyetemi Kiadó, 153–166. p.
- ⁵ Vö. KOVÁCS-SZÉPVÖLGYI Enikő: *Vészélyeztetett gyermekek a dualizmus kori Magyarországon – Az állami gyermekvédelem jogi szabályozásának története a 19–20. század fordulóján*. (Doktori értekezés tézisei) Győr, 2024. Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.
- ⁶ Uo. 3–4. p.
- ⁷ Uo. 4. p.
- ⁸ Uo. 5–6. p.
- ⁹ A témához l. az opponenstől pl. NAGY Janka Teodóra: Tápláló- és gyógyítóházak: az egészség- és szegényügyi igazgatás kezdetei Tolna megyében. In BÉLI Gábor – KORSÓSNÉ DELACASSE Krisztina – HERGER Csabáné (szerk.): *Ut Juris Ordo Exigit. Ünnepi tanulmányok Kajtár István 65. születésnapja tiszteletére*. Pécs, 2016. Publikon Kiadó, 201. p.; NAGY Janka Teodóra: A szociális közigazgatás komplex értelmezése a két világháború között. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 2018. 1. sz. 160–183. p.; NAGY Janka Teodóra: A családról jogi néprajzi megközelítésben: típus-, funkció- és szabályozóváltás a 19–20. század fordulóján. In FARKAS Éva (szerk.): *A családról múlt és jelen időben*. Pécs, 2019. Pécsi Tudományegyetem, 26–31. p.; NAGY Janka Teodóra: Adatok a szegényügyi igazgatás kezdeteihez. In LAKNER Zoltán Lehel (szerk.): *Árpád-házi Szent Erzsébet Nemzeti Szociálpolitikai Gyűjtemény*. Pécs–Budapest, 2020. Szociális Igazgatók és Szakemberek Magyarországi Egyesülete, 123. p.
- ¹⁰ A témához l. az opponenstől pl. RIGÓ Balázs: Sir Robert Filmer patriarchális államelméletének gyökerei a kora újkori eszméáramlatok tükrében. *Jogtudományi Közlöny*, 2017. 2. sz. 66–75. p.; RIGÓ, Balázs: Guild Support in Hungary (1307–1872). In HELLEWEGE, Phillip (szerk.): *Professional Guilds and the History of Insurance. A Comparative Analysis*. Berlin, 2020. Duncker und Humblot, 240–271. p.; RIGÓ Balázs: A Sir Robert Filmer és a patriarchális államelmélet. Érzelmek, család és a hatalom legitimitációja a kora újkorban. (Doktori értekezés) Budapest, 2020. ELTE; RIGÓ Balázs: A Liber Vagatorum és a világi szegényügyi igazgatás kezdetei Strasbourgban (1509–1523). Szatíra a koldulásról a reformáció előestéjén. In MEZEY Barna (szerk.): *Kölcsönhatások. Európa és Magyarország a jogtörténelem sodrásában*. (Jogtörténeti Értekezések 50.) Budapest, 2021. Gondolat Kiadó, 293–300. p.; RIGÓ Balázs: Szükségletek a kora újkori államelméletekben – A hatalom legitimitációjának piramisa. *Jogelméleti Szemle*, 2024. 3. sz. 55–90. p. DOI: <https://doi.org/10.59558/jesz.2024.3.55>.

